

Gjerdrum-utvalget v/ Haakon Riekeles

Saksbehandler, innvalgstelefon

Thomas Møller, 74 16 81 26

Innspill til Gjerdrum-utvalget - vurderinger og anbefalinger om hvordan det norske samfunnet forvalter og håndterer risikoen for kvikkleireskred

Statsforvalteren i Trøndelag viser til Gjerdrum-utvalgets invitasjon av 28.05.2021 til å gi innspill til utvalget med vurderinger og anbefalinger om hvordan det norske samfunnet håndterer risikoen for kvikkleireskred.

Trøndelag er en region med mye kvikkleire, mange byer og tettsteder under marin grense, og en lang og til dels tragisk erfaring med hvor dramatisk det kan være når kvikkleireskred utløses. Risiko for kvikkleireskred er derfor noe som Statsforvalteren i Trøndelag er svært opptatt av at alltid tas på største alvor, men særlig ser vi at dette er viktig i forbindelse med planprosesser etter plan- og bygningsloven.

Planlegging, kompetanse

Statsforvalteren i Trøndelag behandler årlig omtrent 600 plansaker. Fra disse ser vi at kommunene er svært ulike med tanke på kompetanse og ressurser. Dette gjelder generelt, men ikke minst også når det kommer til grunnforhold og mulig risiko for kvikkleireskred. Vår kjennskap til kommunene i Trøndelag tilsier at det er lite realistisk å forvente at de fleste kommunene selv skal kunne identifisere områder med mulig ustabile grunnforhold. Vi er også usikre på hvor god bestillerkompetanse kommunen besitter når det gjelder å innhente tilstrekkelig faglig avklaring av mulig slik risiko. Statsforvalteren i Trøndelag vil derfor være tydelig på behovet for sektormyndighetens gjennomgang av geotekniske vurderinger som del av det ordinære medvirkningsopplegget i henhold til plan- og bygningsloven § 3-2, tredje ledd.

Statsforvalteren i Trøndelag er av den klare oppfatning at det alltid vil være bedre å forebygge gjennom god planlegging fremfor å reparere/sikre når det har gått eller er i ferd med å gå galt, enten det gjelder kvikkleire eller andre naturfarer.

Dispensasjoner etter plan- og bygningsloven

I Trøndelag fremmes det hvert år et stort antall saker (om lag 800) som gjelder dispensasjon iht. plan- og bygningsloven. Utredningene og vurderingene i dispensasjonssaker er langt mindre omfattende enn i plansaker. I en del tilfeller omhandler sakene relativt store tiltak, og burde vært

behandlet som plansaker. Dette er situasjonen også i kvikkleireområder. Slik praksis kan medføre risiko i kvikkleireområder, ettersom tiltak iverksettes etter forenklet behandling (dispensasjonsbehandling), med mindre grad av utredninger/vurderinger. Dispensasjonspraksisen i kommunene bør endres, slik at færre saker behandles gjennom dispensasjonsadgangen, og at arealbruken avklares gjennom reguleringsplan. Vår vurdering er at utstrakt behandling av dispensasjonssaker kan medføre risiko for kvikkleireskred.

Tiltak i landbruket

Håndtering av kvikkleirerisiko er viktig også i forbindelse med tiltak i landbruket. I Trøndelag har vi flere eksempler på at det er gjort tiltak i landbruket som har medført større og mindre kvikkleireskred. Mange av de gode jordbruksområdene i fylket ligger nettopp i kvikkleireområder, og dette må det tas hensyn til når tiltak planlegges og utføres. Risikoen knytter seg i første rekke til terrenginngrep, utbygging, masseforflytning og deponering av masser, dersom dette skjer i et risikoområde og tiltakene ikke er tilstrekkelig basert på fagkompetanse og nødvendige forundersøkelser. For tiltak som er søknadspliktige har kommunene en viktig rolle. Kommunen kan stoppe uforsvarlige tiltak, og de kan stille krav for å sikre forsvarlig planlegging og dermed bidra til redusert risiko for tiltak som gjennomføres. I noen tilfeller vil nydyrking kunne innebære terrenginngrep som kan gi økt risiko. Videre kan hydrotekniske tiltak, skogsveibygging og bygging av driftsbygninger også gi risiko for leirskred i visse situasjoner.

Statsforvalteren har ansvar for å bidra til at kommunene har god kompetanse på sine ansvarsområder, og håndtering av nydyrkingssaker, hydroteknikk, landbruksveisaker og byggesaker har vært prioritert høgt i forb. med samlinger/kursing av kommunene. Kompetanse og ressurser varierer mellom kommunene. Her vil det ligge en risiko, selv om de fleste kommunene burde kunne håndtere hensynene tilfredsstillende innen disse saksområdene. Dagens gode innsynsløsninger i kart som bl.a. viser kvikkleireområder, er et godt hjelpemiddel i dette arbeidet. Kommunene har også ansvar for SMIL-midlene (Spesielle tiltak i landbrukets kulturlandskap). Dette er en begrenset pott som skal dekke mange formål, men i visse situasjoner kan det brukes slike midler til forbygging og sikring av vassdrag, noe som også kan være med å redusere risiko for kvikkleireskred.

Forholdet til NVE

Det er som kjent NVE som har det overordnede ansvaret for statlige forvaltningsoppgaver med tanke på forebygging av flomskader og skredulykker. Statsforvalteren har et delvis overlappende ansvarsområde som sektormyndighet for samfunnsikkerhet og beredskap. Statsforvalteren i Trøndelag har et tett og godt samarbeid med NVEs regionkontor, særlig knyttet til behandling av plansaker, og vurderer at de besitter en svært god og nødvendig kompetanse hva gjelder skred- og flomfare. Etter Statsforvalteren i Trøndelag sin oppfatning fungerer fordelingen av forvaltningsansvar i all hovedsak godt.

I brev av 29.09.17 fra NVE ble vi imidlertid gjort oppmerksomme på at NVE ikke lenger kunne prioritere å medvirke som tidligere i forbindelse med høring av reguleringsplansaker. Dette uttalte vi oss kritisk til i et svarbrev til NVE datert 04.12.17 (vedlagt). NRK har i kjølvannet av kvikkleireskredet i Gjerdrum publisert flere artikler på nett, også knyttet til dette, og hvor det kommer frem at ny praksis er etablert og at det er ressursituasjonen i NVE som er bakgrunnen for dette, se: <https://www.nrk.no/trondelag/nve-kontrollerer-ikke-lenger-alle-reguleringsplaner--kan-fore-til-farlige-utbygginger-pa-kvikkleire-1.15401803>

Dette vurderer Statsforvalteren i Trøndelag er svært uheldig, og en praksis som potensielt kan føre til flere alvorlige skredulykker som følge av tiltak i områder hvor tilstrekkelig geoteknisk avklaring ikke innhentes. Statsforvalteren i Trøndelag vurderer at en fagkyndig gjennomgang og kontroll av de

geotekniske vurderingene (hvis noen) som utføres i forbindelse med plansaker er av avgjørende betydning. Dette også i lys av erfaringer der vi har sett at NVE i Trøndelag har avdekt geotekniske vurderinger av for dårlig kvalitet og konsulenter med for dårlig geoteknisk kompetanse – som likevel har tatt på seg slike oppdrag. Tilbydere av geotekniske vurderinger opererer jo også i et konkurranseutsatt marked hvor pris trolig ofte vil være av sentral betydning for tildeling av oppdrag. Kravet om uavhengig tredjepartskontroll skal sikre kvaliteten på utredningene, men slik vi ser det, er ikke dette tilstrekkelig til at det veier opp for sektormyndighetens medvirkning og innsigelseskompetanse.

Forvaltningsordning

Som nevnt over vurderer Statsforvalteren i Trøndelag at dagens fordeling av forvaltningsansvar i all hovedsak fungerer godt. Vi finner likevel grunn til å stille spørsmål ved, i lys av den ressursituasjonen NVE opplever og legger til grunn for ny praksis, om det samlet sett kan være ressursbesparende og samle kompetansemiljøene for skred og flom med de for samfunnsikkerhet og beredskap? Statsforvalterembetene vil fortsette å behandle alle planer etter plan- og bygningsloven, og i tillegg også mange dispensasjonssaker. En samlet løsning vil formodentlig bidra til at sektormyndigheten for skred og flom medvirker i flere saker etter plan- og bygningsloven, uten at ressursbruken øker tilsvarende som om dagens sektormyndighet tok et slikt løft på egen hånd.

Statsforvalteren i Trøndelag mener at sektormyndigheten for skred og flom bør medvirke i alle relevante plansaker på alle plannivå, og ber utvalget vurdere hvordan dette kan sikres på en best mulig måte.

Offentlig register

Statsforvalteren i Trøndelag er videre udelt positiv til at det nå arbeides med å lovfeste en innmeldingsplikt for både kvikkleireundersøkelser og andre naturfarerapporter i et offentlig register. Dette vil forhåpentligvis bidra til mer komplette «bilder» av risikoforholdene i et område, og virke ressursbesparende slik at en ikke undersøker områder som er godt klarlagt tidligere. Vi er også av den oppfatning at det vil være en stor fordel dersom allerede gjennomførte (historiske) undersøkelser også blir lagt inn i dette registeret.

Med hilsen

Frank Jenssen
statsforvalter

Thomas Møller
seniorrådgiver
Kommunal- og justisavdelingen

Dokumentet er elektronisk godkjent